

HAIKU
KRING
NEDERLAND

TANHAIBUN

*In samenwerking met
Haiku Stichting Nederland*

Memory Lane

Simon Buschman

*kedang – kedang
rond middernacht,
de PTT*-trein*

*PTT – Post Telegraaf Telefoon

Na een groen sein uit de vorige stationscentrale zet oom Karel het tingeltangelgeluid aan en laat de slagbomen neer. Voordat de trein langsjaagt, groet hij de machinist die zijn duim opsteekt. Hij kan dan zelf gaan slapen, tot half zes; een goederentrein.

Tot die nacht. Ergens op een onbewaakte overweg slaat een vrachtwagenmotor af. De chauffeur ontkomt ternauwernood. Machinist Peter, bijna met pensioen, wordt verbrijzeld. In de ravage: postzakken, dozen met pakjes, losgeslagen apparatuur. En Peters fiets.

Het algeheel herstel en het aanbrengen van een beveiligingssysteem zal ongeveer een week gaan duren. En intussen loopt oom Karel in de dagenlange stilte van tijd tot tijd het perron op en neer en mist vooral de nachtposttrein. Deze wordt nu omgeleid.

~ ~ ~

Een paar jaar geleden kwam deze vroege herinnering in me omhoog en schreef ik deze haibun. Toch bleef de tekst me maar bezighouden; die voelde nog steeds als onaf. En, op zomaar een achternamiddag:

*De dagen van herstel –
tussen bloemen en kaarsen
Peters dichte kist;
in de nachtelijke uren
schuift de maan van oost naar west.*

Deze tanka hoort onlosmakelijk bij de haiku plus het prozadeel. Zo ontstond het begrip tanhaibun; en vanaf dat moment wat de tanhaibun inhoudt: een prozatekst waarin tanka en haiku zijn verweven. Het bun in tanhaibun betekent: vertelling.

De bovenstaande tanhaibun begint met een haiku en eindigt met een tanka. De gedichten in een tanhaibun kunnen natuurlijk ook in de omgekeerde volgorde verschijnen, en mogen op elke denkbare plaats staan, vooraan, achteraan of door de tekst heengeweven. Er zijn ook tanhaibuns denkbaar met meerdere haiku's en/of tanka's.

Deze tekst is geplaatst in Vuursteen, tijdschrift voor haiku en tanka, lente 2025.
Voor meer informatie: haiku.nl/tanhaibun/ en sbteksten.nl – frontpage en bij Vertellingen.

Zie het aan

*Een sperwer scheert
– de vleugels zwiepend –
ergens op af.*

Voor het raam staand: met een doffe dreun slaat een vogel tegen de zijkamerruit. In een fractie van een seconde zie ik: een duif – de duif die – weerkaatsend – met twee klauwen gegrepen wordt door de sperwer; en deze wég is met de prooi.

Ietwat bekomen van de schrik: het silhouet van de duif op de ruit, een zacht grijswitte tekening, de vleugels gespreid, de staart breed, de borst een ronding, de hals en het kopje naar links. Dit alles haarscherp, tot in de finesses, levensecht. Ook de volgende dag: alsof de duif blijven wil.

Dan, het lijkt meer of de duif ontzield is; het de ziel van de duif zelf is. De ziel die zegt: je kunt bij toeval of heel gericht een prooidier worden. De ziel die er getuigenis van aflegt: zó werkt het in de natuur: jij – je kunt vaak of zelden gevrijwaard blijven van het fatum: gegeten worden.

*Voor de spiegel staan,
jezelf in de ogen kijken,
indringend – en pas
op het gegeven moment
'zie de mens, zie mij' zeggen.*

Reflectie

Het inzicht

In verloren momenten kijk ik wel eens naar een natuurfilm op National Geographic. Naast wonderbaarlijk uitzierende dieren kijk ik vooral graag naar predators, roofdieren die achter hun prooi aanzitten. Fascinerend is dat. Schijnbaar emotioneel onaangedaan verorbert de leeuw een hert of kraakt een krokodil, die ultieme moordmachine, een vis of een klein zoogdier, en slikt die in zijn geheel door – hij kan niet kauwen.

En zo lezen we in de vertelling dat een duif, voordat deze gegrepen wordt door een sperwer, tegen een zijraam knalt. Vervolgens blijft zijn silhouet daar voor de verteller zichtbaar, in al zijn nuances.

Gandeweg transformeert die duif. Wat overblijft is zijn ziel, met een boodschap voor de

verteller: jijzelf kunt net zo goed een prooidier worden. Vaak worden we van het fatum gevrijwaard, maar wie ontsnapt er in het leven uiteindelijk níet aan het wrede noodlot? 'De adem in onze neusgaten is vluchtig als damp, het verstand niet meer dan een vonk in ons binnenste.' (Wijsheid 2,2)

Dit wisten we natuurlijk allemaal wel. Maar er zijn van die momenten dat het opeens een existentieel en angstwekkend inzicht wordt, dat ons overvalt en verlamt. Is dat het wat de verteller probeert over te brengen? Opeens dringt het in al zijn intensiteit tot hem door: net als de duif kan ook ik gegeten worden, verslonden worden door het noodlot. Dan rest niet veel meer dan te zeggen: 'zie de mens, zie mij'!

Onvoorzien

*m'n beer met één oog
vertelde ik van alles
over van alles*

Nog steeds heeft m'n beer een eigen plaats in de muziekwand met uitstekend afgestelde microfoons, – die trouwens in een netwerk door mijn appartement lopen – met langspeelplaten en vooral met een keur aan cd's. Van tijd tot tijd neem ik beer van haar plaats, dein met haar op de muziek die aanstaat, geef haar een zachte kus, zet haar terug. Het meest bijzondere van het aantal beer-bijzonderheden is haar geur.

Moeder besprenkelde haar elke zondagmiddag – lang genoeg voor het slapengaan – heel lichtjes met haar eigen eau-de-toilette. Dat doe ik ook, eens in de zoveel tijd. Wanneer ik een andere geur aanschaf, wordt beer eerst in een sopje ontgeurd. Voor kleine reparaties is zij viermaal naar een poppendokter geweest. Natuurlijk nooit voor het opzetten van een tweede oog.

Beer was er kort voordat ik geboren werd. Moeder zocht stad en land af naar de beoogde beer. Totdat een straatgenote zei ook berenpoppen te maken. Ze overlegden met elkaar over 'haar slankheid – vooral niet dat breedberige'. Moeder was kort erna ontzettend blij met: 'Alsjeblieft, je slanke beer.' Mijn beer vanaf dag één; voor in de wieg en in de slaapkamer waar moeder mij ook de borst gaf en verzorgde; nooit erbuiten.

Vanaf het moment dat ik geluidjes begon te maken, het brabbelen zich liet horen en de eerste woordjes kwamen: beer was erbij. En bij beginnende zinnnetjes waren die vrij spoedig voor haar bedoeld. Gauw erna iets van woorden-mooi-aaneen die met een verhaaltje van doen hadden waarbij beer de luisteraar werd. En ik zong melodietjes met bedenkeltjes erin. Moeder besteedde veel tijd aan ons samen praten en zingen. Ik praatte beer & moeder op den duur de oren van het hoofd; en zong voor en met hen ook zomaarliedjes.

*Samen met moeder
hand in hand overal naartoe;
dan de schooldagen;
nu mijn geleidehond: Max –
steeds heel gewoon dicht bij me.*

Reflectie

Scene 1:

Muziek kabbelt. Het huis ademt de sfeer van een zondagochtend in de jaren zestig. De camera zoomt in op de platenspeler. Clarence Carter zingt 'I'm easy'. De voordeur kraakt. Een lange man staat met zijn koffer in de deuropening. Hij zwaait nog even. Er is niemand. Alleen in de wieg ligt een knuffelbeer met één oog. De deur klapt dicht, een auto start en rijdt weg.

Scene 2:

Zondagmiddag. Terug in het huis van de jaren zestig. Een baby-meisje doet haar eerste stappen. Ze valt en ze huult. Haar moeder pakt haar op. De moeder

wil haar dochttertje troosten. Ze loopt naar de wieg, maar de wieg is leeg. De camera zoomt in op een oude wasmachine. Achter het glas draait de knuffelbeer rondjes.

Scene 3:

Zondagmiddag vele jaren later. Hetzelfde huis. Waar de platenspeler stond, staat nu een Sonos Era smart speaker. Taylor Swift zingt 'Fortnight'. De voordeur kraakt. Een slechtziende vrouw komt binnen en loopt naar de kast waar de knuffelbeer in staat. Ze knuffelt de beer en ze ruikt eraan. Ze houdt de beer tegen haar hart en zingt met haar ogen dicht mee met Taylor Swift.

Scene 4:

Zondagavond. Een auto komt aanrijden. Stopt voor het huis. Weer kraakt de voordeur. Een lange man stapt naar binnen. In zijn handen heeft hij een puppy. In een flash forward wordt de puppy een blindengeleidehond. De camera zwaait naar de hond van de slechtziende vrouw. Zoomt in op het naambordje. De naam van de blindengeleidehond is Max.

Playlist

Clarence Carter: <https://www.youtube.com/watch?v=UQ99yAvPW1E>

Taylor Swift: <https://www.youtube.com/watch?v=q3zqJs7JUCQ>

Ameland

*langs de waterlijn
waar de wind en het getij
samenkomen
gaan wij, ondanks tegenwind,
naar het einde van eindeloos*

Weggedoken achter het glas van een strandtent wachten we op de warme chocolademelk die we besteld hebben. We hopen hiermee weer een beetje op temperatuur te komen, want er staat een straffe, koude wind.

Uit een hotel even verderop aan het strand zien we een man en een vrouw naar buiten komen, gekleed in een badjas. Ze wandelen rustig pratend naar de zee. Daar aangekomen trekken ze hun badjas uit en staan dan – alleen gekleed in badkleding – in de koude wind. Ze rennen naar het water en nemen een duik, tot verbijstering van passerende wandelaars.

Als ze er genoeg van hebben, komen ze het water weer uit, drogen zich af en trekken kalm hun badjassen weer aan, waarna ze rustig naar hun hotel teruglopen.

Wij kijken ze na, onze handen geklemd om de warme bekers.

*aangespoeld
aan de vloedlijn
een handschoen*

Reflectie

Aangespoeld

De tanka waarmee de tanhaibun begint, plaatst ons op het Amelandse strand aan de vloedlijn. Dit roept bij mij onmiddellijk een gevoel op van verbinding: we zijn één met de wind, het tij – wij samen, met elkaar.

De tankaregels bevestigen een gevoel van verbondenheid. Als koppel denk je dat je samenblijft en dat geluk eindeloos is. Naarmate je ouder wordt, komt er echter meer ongemak – ook tegenwind. Ondanks dit ongemak wandel je verder naar het laatste stukje, naar het einde van eindeloos.

In de volgende alinea worden we voorbereid op wat komen zal. Samen met de auteur nemen we plaats in de strandbar. Dit maakt ons tot waarnemer. En even later zien we een man en een vrouw: het echtpaar neemt een duik in zee, zelfs al staat er een straffe, koude wind ...

Artsen gaan ervan uit dat deze duik leidt tot een fijn, ontspannen gevoel. Goed voor zowel onze mentale als fysieke gezondheid.

Vervolgens: wanneer de zwempartij tot verbijstering bij voorbijgangers leidt, wordt het duidelijk dat niet iedereen hiervoor te vinden is. Het is een confrontatie, het gedrag wordt als vreemd ervaren. Kan deze confrontatie leiden tot een gevoel van verlatenheid zoals de haiku subtiel aangeeft?

Aangespoeld ... een handschoen, van zomaar iemand. Vreemd toch? Om onze weerzin tegen vreemdheid niet al te zeer te proeven, kijkt ieder ernaar, maar dan wel op veilige afstand. De haiku sluit daarmee op verrassende wijze de vertelling af.

Overnachten in een hangmat aan een rivier

Sumatra hangmat

Het tropisch regenwoud op Sumatra is klam. Het leven krioelt rondom me. Er zoemen muggen. Apen krijsen. Een tijtjak op het plafond lijkt de slaap beter te kunnen vatten dan ik.

*de nachtvisser
onder de vervallen hangbrug
apenkreten vangen*

Een vaag gevoel van heimwee kriebelt in mijn lijf. Ik verlang naar een koele duik in de Noordzee. Stel dat ik een waterdruppel zou zijn en in de junglerivier zou springen. Hoe groot is dan de kans dat ik ooit op een Hollands strand zal landen? Met het beeld van de Noordzeebranding val ik in een onrustige slaap.

*zomeravond strand
even verdwijnt de tijd
in onze glazen
als de Noordzee rustig bruist
het zilte op haar lippen*

Reflectie

Go Short bevordert het maken, uitbrengen en verspreiden van korte films – kortfilms.

Van Arie komt zijn filmscript, vervlochten met filmmuziekfragmenten, zeker door de selectie.

De camera zoomt bij avond in – met een hangmat in beeld – op een rivier. Dan komt uit de achtergrond, almaar groter wordend, de titel Sumatra hangmat naar voren: de plaatsbepaling. Samen met de eerste tekstregel begint de filmische vertelling: een gebeurtenis.

De eerste script-alinea geeft de situatie op allerlei wijzen weer: klam, krioelt, zoemen, krijsen, beter dan ik. Het roept het gevoel op dat 'deze-iemand' in de uitheemse situatie nogal opkijkt van wat plaatsvindt, er ook gespannen op kan reageren, onrustig van wordt.

Vervolgens, met donkere cellomuziek, wordt vanuit de hangmat ingezoomd op een vervallen hangbrug. Daaronder de nachtvisser. De haiku,

surrealistisch getint, kan vanuit verschillende invalshoeken filmisch vertaald worden. Dit alles gericht op het vangen van schrille apenkreten, de nachtstilte tartend.

In de tweede script-alinea wordt een gevoel van heimwee, een verlangen naar elders, naar het eigen thuis, subtiel uitgewerkt. Er vindt in de junglerivier een transformatie plaats van een persoon in een waterdruppel; dat krijgt een vervolg 'in een onrustige slaap'.

Zoals een paling naar de Saragossazee trekt, zo wordt het uitzien naar de Noordzeebranding filmisch gevolgd; tevens het moment dat de waterdruppel als 'opnieuw een iemand' uit die branding herrijst.

Daarin, vertelt deze tanka, vervluchtigt de tijd en vormt zich een wensgedachte: samen naar al dat bruisende, ook van de Noordzee, 'in onze glazen' kijken. De-iemand, de-iemand-in-jou, jij-als-die-iemand: je proeft het zilte op haar lippen.

Zojuist

Om de veertien dagen op woensdagmiddag twee uur ga ik naar de andere kant van het gebouw. Daar is de lange gang met zestien spreekkamers waarvan er twaalf in gebruik zijn. Mijn afspraak is om half drie in spreekkamer 9 met op de deur: Dr. Frans Ferdinand; daaronder: Psychiater. Het half uur ervoor loop ik door de gang heen en weer, sta soms stil, niet om te proberen naar een gesprek te luisteren maar omdat het klinkt als geroezemoes, zo mooi om te horen. Een enkele keer gaat iemand tekeer of wordt er gesnikt.

*Kamers vol woorden:
gekeuvel, luid stemmenwerk,
'help me' – of leegstand.*

Aan het eind van de gang staat een bank met aan beide kanten een zitgedeelte. Voel ik me niet zo goed of houdt iets me erg bezig of ben ik boos, dan kijk ik de gang in met al die dichte deuren en die eentonigheid, die leegte. Dat is zo ongeveer zoals ik dan ben. Gaat het prima met me, ben ik opgewekt of heb ik grootse plannen, ik kijk naar buiten en zing luiduit, ongeacht het weer. Het mooiste is wel wanneer er ook een vlucht vogels langskomt of de zilveren torenhaan van tijd tot tijd zonlichtflitsen geeft.

Ieder gesprek begin ik met: Mijnheer Ferdinand, zojuist keek ik de gang in – of – naar buiten. Hij zit op dat moment rechtop, in het midden van zijn stoel, knikt en gaat naar de linker armleuning (bij: naar buiten kijken) of naar de rechter (bij: de gang in kijken). Zo wemelt het van de gewoontes met een zo-hoort-het, zo-moet-het, zo-doe-IK-het, zo-dus-verleidt-iets-me. En sinds lang al: zo-dwingt-heel-veel-me. Het vele waar ik ontzettend aan vastzit en waardoor ik – nog steeds – gestuurd word. Dat mij daarin bepaalt.

*Wat ik doe of laat
zegt je nog niet wie ik ben –
hoe jammer dan ook;
'mijn buiten' geeft helaas aan:
je komt moeilijk bij me binnen.*

Reflectie

Toen en nu

Mijn reflectie begint met wat Karin, een lieve vriendin, me jaren geleden vertelde:

Eind van de Basisschool trekken wij, buurmeisjes, Karin en Miriam (naar hier verhuisd), veel met elkaar op. Miriam en haar geleidehond Bor gaan elke dag naar het speciaal onderwijs. Ik wacht haar bij terugkomst vaak bij haar thuis op. Miriam heeft het thuis prima naar haar zin en komt ook graag bij ons. We spelen tevens veel met de buurtkinderen. Het lukt ons meestal vrij goed om Miriam bij het spel te betrekken. Dat kunnen kinderen.

Soms voel ik mij bij Miriam thuis – gezien de speciale zorg die Miriam vraagt – iets van een indringer. Maar haar ouders ontvangen mij steeds heel open, zijn altijd even hartelijk. Wij kunnen gevierd heel goed overweg met elkaar; we wisselen van alles aan elkaar uit.

Mijn vader, bioloog, gaat iedere zondag om de veertien dagen met de vader van Miriam, ook bioloog, op pad om een 'vierkante meter grond' te onderzoeken, in het bos, in een park, in een weiland, op de heide of in de achtertuin van hen zelf. Zij nemen er alle tijd voor om te onderzoeken wat er zich bevindt aan plantjes, diertjes, de grondsoort ter plekke.

Miriam en ik mogen vaak met hen mee en vinden het geweldig. Al die aandacht voor het kleine op één vierkante meter. Intussen zijn zij ook alert op vogelzang; de verrekijker bij de hand. En om en om hebben zij de 'noteertaak'. Maar vooral, zij betrekken Miriam er op een gewone en daarom bijzondere manier bij; laten haar dikwijls voelen, ervaren wat wij zien.

Thuisgekomen gaat de 'noteerder' de aantekeningen uitwerken. Eind van de middag wordt alles besproken, een glaasje erbij en dan met elkaar in het gezin van die dag de maaltijd met elkaar. Miriam doet met alles mee. Bor blijft in haar buurt; dat vaak, blijft toch alert.

In elk van de woningen wemelt het van de planten; en wordt ons er vaak over verteld. Ik merk ook steeds meer hoe geordend het in ieder huis is. Mijn en haar ouders vertellen er ons op een heel begrijpelijke wijze over; ook over het nut ervan en het bijzondere: alles lijkt met alles samen te hangen, ook in elk gezin en in de onderlinge vriendschappen.

~ ~ ~

Tot zover wat Karin mij vertelde. Deze herinnering kwam bij mij omhoog toen ik op een literaire avond Annemiek ontmoette. Het klikte direct maar het was zo anders. Zij vertelde honderd uit, vooral over zichzelf; en ook dat zij in een behandelhuis zat vanwege ernstige dwangstoornis. De manier waarop zij mij toen

en vaak aankeek, raakte me en tegelijkertijd bleef er een soort afstand naar elkaar. Dat was wederzijds. Een erg vreemde ervaring.

Mijn bezoeken aan Annemiek waren voor mij steeds erg emotioneel; maar ik hield me groot; Annemiek evenzeer. Meer en meer merkte ik dat er een soort pantser om haar zat. Dat zij daarop moest reageren 'in opdracht' van dat merkwaardig gegeven: dwangstoornis.

Een keer werd ik uitgenodigd bij een gesprek van Annemiek met psychiater Ferdinand. Ik was nogal zenuwachtig, gespannen; Annemiek ook. En het werd me toch een ontzettend goed gesprek gedrieën! Vooral vanaf het spontane moment: 'Een vriendin van me uit mijn jonge jaren is visueel gehandicapt en heeft daarom een geleidehond, Bor. Wanneer je gevangen zit in 'een dwanggreep', is er dan geen hulphond voor Annemiek te vinden?' - - -

Twee jaar later waren Annemiek en hulphond Bor op elkaar ingesteld. En wat er gebeurde!

Onpeilbaar diep

*Als het ochtend wordt,
is hij daar, die jonge meeuw
dicht bij het huisvuil;
kalm, onze blik trotserend
pikt hij in – wat hem bevalt.*

Bij afnemend tij zie ik ze vaak op een golfbreker aan de kustlijn staan, statig en vooral stil. Dit beeld van deze kolonie zeemeeuwen – in één seconde gevat – schept een absoluut gevoel van tijdloosheid.

Wanneer ik hen nader, lees ik schranderheid in hun oogjes; en vraag me af wat hen bezighoudt. Wat zou ik graag in hun hoofd willen kijken! Ik denk dan aan het verhaal over Jonathan Livingstone Seagull, de zeemeeuw die boven het alledaagse wil uitstijgen ... een metafoor voor jou en mij in een zoektocht naar 'het hogere'?

*Geruis in mijn hoofd –
het malen van gedachten
en wat dat me zegt.*

Achter mij klinkt luid gejuich. Een groep schoolkinderen stormt naar de golfbreker. Klapwiekend stijgt de kolonie op. Hoger en hoger gaan ze; laten de dreiging ver achter zich. Tot rust gekomen zeilen ze mee met de wind – in hun wereld – in hun universum.

Reflectie

Onvatbaar hoog

De novelle 'Jonathan (Jon) Livingston Seagull' – bestaande uit een viertal hoofdstukken – van Richard Bach, met zwartwitte zeemeeuwfoto's van Richard Munson, is de vertelling over Jon waarin hij als wondervogel (een wonderkind als Amadeus Mozart) op geheel eigen én vernieuwende wijze het dagdagelijks zeemeeuwvliegen buiten hun groepsvlucht onderzoekt, dit zich eigen maakt, daarover nadenkt om te komen tot een unieke zelfrealisatie met een hoogstpersoonlijke vorm van vrijheid. Vanuit die vrijheid wil hij gaan leven.

Jon ontwikkelt allerlei vormen van luchtacrobatiek vanuit het grondthema: 'Ontdek wat je ten diepste al weet'. De zeemeewengroep waartoe hij behoort kan hier weinig mee, sterker nog: voelt zich bedreigd door al dat grensoverschrijdende – 'ze stoten hem met vleugelslagen' uit hun groep. Jon is dan de 'outcast' – de uitgestotene en daarmee de eenling.

En juist in die 'leef- en vliegwijze' wordt hij een groot voorbeeld voor wie hier óók naar verlangen zonder te weten hóe het waar te maken. Jon wordt hun leermeester; gaat zelf door met zijn zelfverwerkelijking. En lost óp in het onvatbaar hoge, 'in het hemelse'. Intussen worden zijn levensverdiensten door volgelingen doorgegeven en ontstaan er zeemeeuwvluchten 'van hogere orde', waarbinnen weer wondervogels worden geboren.

Deze vertelling is daarmee een personificatie dat de mens zich niet moet laten bepalen door klassieke groepsnormen, het dwingend gezamenlijke en het louter eenduidige doen: hoe het was, was het goed. Nee, de mens dient het 'onvatbaar hoge' na te streven en dit zelf én met anderen waar te maken. Daarin ligt het 'daadwerkelijk elkaar ontmoeten'.

In de tanhaibun is in de tanka mogelijk sprake van een wondervogel – de jonge meeuw die al in staat is of het meekreeg om in het huisvuil te vinden 'wat hem bevalt'. En, gaat de verjaagde zeemeeuwenvlucht naar 'het hogere'? Is dit ook de wensdroom van de auteur?

PS: Steeds meer zeemeeuwvluchten gaan landinwaarts en worden dan kolonies van landmeeuwen. Er zijn ook gekoloniseerde landmeeuwen die van tijd tot tijd weer naar zee gaan; en in de middag 'huiswaarts' keren – doorgaans naar dorpen en steden waar ze vaak overlast bezorgen, 'veel van eetborden stelen', met hun 'schreeuwen' stoorzenders zijn. Richard Bach noemt deze de geminachte kolonies zoals die er ook 'onder ons' zijn (!). Daarbij, hij was ervan overtuigd een afstammeling van Johann Sebastian Bach te zijn (!!).

De zee – De zee

Die ochtend staat zij aan de vloedlijn; het wordt intussen eb. Zij ondergaat dat heel deze zee een terugwaartse beweging maakt en de golven verderweg vervlakken, egaal lijken te worden. De horizon houdt dezelfde kromming waar schepen langs gaan of achter verdwijnen. De helderblauwe lucht erboven; wat wolken. En die zon. Een plaatje, zou je zeggen.

*De zee van zojuist
nu de vloed neergaat naar eb:
jou zó te missen.*

Een handvol meeuwen – vier welgeteld – deinen van hoog naar omlaag, scheren vlak over de golving en gaan, niet ver van haar af, richting de duinen, de voorste met helmaanplant; die storm. Zij kijkt weer naar de zee: dit water met wat daarin leeft, gebeurt, een kind dat erin verdrinkt. De maangetijden met twee uitersten; die ene waar zij nu doorheen gaat.

*De kalme branding –
golven voegen zich gevoeglijk
in de vorige;
twee ruziënde wandelaars
overstemmen het geruis.*

Reflectie

De zee

Het wordt eb. Een grootse gebeurtenis. Vanaf je voeten tot ver weg. Aan beider zeezijden. Ook wordt het firmament erbij betrokken. Dan verontrustend: een plaatje, zou je zeggen.

Dit alles mondt uit in de haiku waarin de ebwording – de vloed neergaat naar eb – overgaat in: jou zó te missen. Er heeft zich ooit en ergens een drama voltrokken. In alle onvoorstelbaarheid. En, nu de heftigheid ervan enigermate luwt, kan in alle voorzichtigheid aangegeven worden hoe een 'jou' zó te missen is, een gemis wordt; en dat tot in je diepste zelf. Pas nu kan over een tragedie gesproken worden.

De zee

Er heeft een zware storm huisgehouden met veel duinafslag en helmplant nu. Een synoniem voor het drama. Zij kijkt opnieuw naar de zee, de

zee in een andere hoedanigheid. De zee zoals zij die nog nooit zó ervaren heeft, laat staan meegemaakt heeft. Zeker, alles wat zij hoort over de zee en het zeemansleven raakt haar, maar dat komt van buiten naar binnen. Evenals wat kustbewoners meemaken, films laten zien. Lectuur en poëzie dóen. Daarover kun je nadenken, een levendig gesprek over voeren; en veel ervan vergeten. Maar pas nu kan over háár tragedie gesproken worden:

*De zee – De zee
Een kind dat erin verdrinkt
De zee der zeeën*

Zij komt – zonder het zelf amper te merken – weer terug in de realiteit van de dagen. Terwijl haar acute pijn mindert, het gemis in haar een thuis vindt, wat-altijd-zal-blijven haar voor ogen komt, ja: ruziën twee wandelaars; en overstemt dat alledaagse het brandingsgeruis.

Dankbaar

Kerst 2024. Ik heb mijn kinderen met kroost én aanhang uitgenodigd voor een lunch, voorafgegaan door koffie, gevolgd door een borrel. Met een paar kleine cadeautjes voor de gezelligheid. Alleen mijn oudste kleindochter heeft haar vriendje bij zich. Mijn eigen vriend zal pas bij de borrel verschijnen. Mijn zoon en dochter zijn op dit moment partnerloos.

*alles staat gereed
bij de gedekte tafel wacht ik
op gezelligheid
ver weg spuwt een stille vuurpijl
kleurrijke sterrenregens uit*

We zitten met zijn zevenen aan tafel. Je zou zeggen: rustig genoeg. Voldoende ruimte om goede gesprekken te hebben. Niets is minder waar. De allerjongste, 12 jaar oud, is – volledig ongegrond – bang dat ze ongehoord zal blijven. Ze is met haar ADHD trekjes flink aanwezig. Soms te. Dan krijgt ze een reprimande.

Voor een bordspel is de tijd te kort en de tafel te vol. Dan komt diezelfde allerjongste met een idee. Iedereen vreest dat het weer een raar spel zal worden. Met een serieus gezicht vraagt ze of we deze keer één voor één willen uitspreken waar we dankbaar voor zijn. Na een beetje ongemakkelijk gegiechel van sommigen wordt dit rondje dan toch gedaan. En zelfs met een extra rondje waar elk van de zeven zich rechtstreeks richt tot elk van de andere zes en dan aangeeft op welke manier hij/zij dankbaar is voor het bestaan van die ander. Heel persoonlijk. Heel mooi. Na deze rondjes slaat de ADHD weer toe en springt ze heen en weer door de kamer.

Wanneer ik iedereen heb uitgezwaaid, sta ik met een ontplofte keuken na te genieten, dankbaar voor dit gezin, dat zo niet standaard, zo bijzonder en van zo'n onschatbare waarde is.

*winterse regens
de Camelia, vol dikke knoppen,
buigt mee*

Reflectie

De camelia

De eerste tekstregels schetsen de situatie: kerst met de familie. In weinig woorden wordt de informatie ons toegespeeld. Het gaat de schrijfster om de essentie, zonder franjes.

We zien – zo vertelt de tanka – Inge aan tafel zitten, in afwachting van een feestelijke lunch. Dit roept een vertrouwd gevoel op ... die spanning, die stilte juist voordat de bel zal gaan en allen het huis met hun aanwezigheid zullen vullen. De setting wordt poëtisch versterkt door het beeld van een vuurpijl met sterrenregens.

Vervolgens gaat, zoals in het theater, het doek open en begint het verhaal. Waar het initieel ging over verlangen, verwachting, gooit de allerjongste, ADHD, roet in het eten; vraagt zelfs om een reprimande. Hierdoor blijven een bordspel en goede gesprekken

aanvankelijk uit. Maar: diezelfde allerjongste vraagt dan om elkaar te vertellen waar je dankbaar voor bent. Dankzij die uitwisselingen ontstaat er een sfeer van aanvaarding – een aanvaarding, los van oordelen.

Hiermee wordt aangegeven dat in het hart van vele kleine dingen ook schoonheid schuilt. Dit vertaalt zich in het besef dat we het nodig hebben om te voelen en om gevoeld te worden. Hiermee ervaart de schrijfster dan ook wat het leven met het 'buitengewone' gezin voor haar betekent.

De haiku illustreert voor mij de natuurlijke ordening van het leven, de overdracht van de ene generatie naar de andere, van het oudere naar het prille. Maar vooral: Inge kijkt naar buiten ... naar de camelia ... en ervaart dat ondanks alles ...

Cirkels

*het diepe pad
achter de tralies
van de leeuwenkooi
zo blijven mijn gedachten
alsmaar rondjes draaien*

De kamer waar ik sliep als ik bij Grootje was. Waar 's ochtends, in de bomen naast het raam, ook de fazanten wakker werden. Gordijnen van damast, verschoten in de plooien. Op de mahonie kast de foto's van vakanties in de sneeuw en van een jongetje, de oom die ik nooit kende. Het Biedermeier bed met een matras vol kuilen.

Het uitzicht op de duinen, de geur van zee. En hingen 's nachts de wolken laag, dan streek Het Hoge Licht van Westkapelle langs het behang met de vergeelde rozen.

Een-en-twintig-twee-en twintig, licht!

Soms, als ik niet slapen kan, tel ik seconden.

*vroege schemer
op de zonnewijzer
stopt de tijd*

Reflectie

Rondjes

Oma Dernison en haar kleindochter Chana, zwakbegaafd, maken vaak op zaterdag een rondje rondom het complex met aanleunwoningen en een verpleegafdeling. In dat rondje liggen wat straten met vroegere arbeiderswoningen, een winkelstraat, de parochiekerk waarvan een zijdeur openstaat. Zij gaan er meestal even naar binnen, bidden wat en steken een kaarsje op. Voor iedereen, zegt Chana dan. Wel wat erg veel, zegt oma. Maar ik wil niemand vergeten, oma.

Wanneer oma probeert uit te leggen dat een rondje maken niet 'rond' hoeft te zijn, kijkt Chana haar steeds weer verbaasd aan. Zij kent intussen rond en vierkant, tekent dat, hard op haar potlood drukkend, vaak een tongpuntje uit haar mond. Oma zegt, vooruit, we kunnen ook een vierkantje wandelen. Of een straatje om gaan. Het duizelt Chana. Kom, we gaan een kopje thee drinken. Het wordt weer rustig in Chana, zij glimlacht naar oma.

Wanneer er circus is, vindt oma dat geweldig. Zij gaat tweemaal naar een voorstelling.

Eenmaal met woongenoten, dan met Chana die ze dan van alles kan vertellen. Chana is vooral weg van de paarden die in de circusbak rondrennen maar bang voor de wilde dieren in kooien. Na de voorstelling gaan zij naar al die dieren kijken. Oma heeft twee zakjes bij zich: met stukjes brood, met stukjes vlees. Oma geniet, Chana griezelt nogal eens.

Chana mag ook bij oma in de logeerkamer overnachten. Ze is dan vroeg wakker, kruipt bij oma in bed. Als die goed en wel wakker is, vertelt zij verhaaltjes. Chana valt weer in slaap.

In de eetzaal mag Chana meehelpen met afruimen. Dat wordt een rondje afruimen genoemd. Dat is feest voor haar; zij is dan één grote glimlach. De woongenoten kennen haar intussen en laten dat merken; sommige woongenoten zijn echter te ver weg; grommen. Chana geeft ieder van hen toch een kus; en vertelt oma over al haar ervaringen. De schat.

Die ervaring

Toen ik als jongen van 16 jaar bij Bert Matter in Zutphen mocht studeren, reed ik vaak met hem in zijn grote Volvo naar de St. Walburgiskerk. Bij de kerk aangekomen moesten we door een klein deurtje aan de oostkant van de kerk naar binnen, en betraden we het koor. Rondom de gotische kerk vond ik het altijd al mooi. Maar het indrukwekkendste was toch: door dat deurtje te gaan, van de wereld van het buiten naar de wereld van het binnen. Hoe immens was dat 'binnen'!

*Binnengetreden
oogverblindende hoogte
mijn hartslag versnelt*

Een gigantische ruimte opende zich, met pilaren, afbladderende kalk, en talloze details zoals de voetafdruk van de duivel in de vloer, de Librije met de geketende boeken, en het magnifieke Baederorgel waarop ik les kreeg. Ik kon en kan er niet genoeg van krijgen om door dat soort deurtjes te gaan en oude kerken binnen te treden.

Waarom dat precies is, weet ik niet. Het trekt me aan, ik kan het niet laten. Is het de verwantschap van dit soort ruimtes met het transcendente? Is het vanwege de hoogte waarnaar je blik getrokken wordt, het ritme en het lijnenspel van de pilaren die verwijzen naar een soort van kosmische harmonie waarin ik me thuis voel? Is het de sfeer van de heiligheid? De geschiedenis die er in deze kerkelijke monumenten ligt opgeslagen en in de grafstenen zichtbaar en voelbaar is?

*Liggend in het bos
met bomen als pilaren
zie ik de hemel
als een gewelf boven mij
zich nog verder openen*

Reflectie

Zoveel grootsheid

Vanaf zijn zestiende reed de auteur, Erik, regelmatig mee met zijn eerste leermeester en grote voorbeeld, Bert Matter, naar een prachtige kerk met een imposant orgel. En, het was in het bijzonder die kleine deur, die toegang gaf tot de koor- en orgelruimte, waardoor hij, daar gekomen, keer op keer zo gegrepen werd. Het overweldigende ervan.

Het gevoel van verrassing, overweldiging, verbijstering (her)ken ik goed. Als jonge werkende vrouw in een mannenwereld had ik soms behoefte aan rust. Die vond ik in een meditatiecentrum. Op een keer kregen we de opdracht om nergens aan te denken en uit het niets iets te tekenen. Onze gevoelens te verbeelden. Ik had de neiging om weg te lopen. Toch zette ik een lijn. En nog één. Mijn handen deden wat mijn hoofd nog niet wist. Onbewust had ik een vleugel getekend. En pas op dat moment besepte ik wát ik had getekend. En wat ik voelde. Waar ik naar verlangde.

De vrijheid van een vogel. De vrede en kracht van een engel. Als door de bliksem getroffen was ik door dit proces. Nu, zo'n vijftig jaar later, vond ik bij puur toeval de tekening terug. Het gaf me een schok van herkenning en tevens het besef dat ik dat proces van loslaten, toelaten, je ergens aan overgeven, gemist had.

De haiku weerspiegelt het pure gevoel dat zich in Erik ontwikkeld heeft. Hoe hij zich gegrepen voelde door de grandeur van die ruimte, overweldigd door het proces waarbij noten en klanken zich bewegen door dat imposante gebouw, daar één mee worden. Het binnentreden door een kleine deur naar zoiets geweldigs heeft een blijvende invloed op hem; hij zoekt er steeds weer naar.

Soms wil hij het begrijpen, wil hij weten waarom hij zo geraakt wordt. Maar dan, zoals de tanka laat zien, geeft hij zich er helemaal aan over. Want wat moet je anders, als nietig deeltje van zoveel grootsheid?

Colofon:

Tanhaibun is een publicatie van
Haiku Kring Nederland en Haiku Stichting Nederland
www.haiku.nl
info@haiku.nl

De selectie van de tanbuns in dit e-boekje is gedaan door Arie de Kluijver, Henk van der Werff, Inge Steenmeijer en Simon Buschman.
Alle rechten berusten bij de auteurs.

De vormgeving van dit e-boekje is verzorgd door
Jan Guichelaar.

Versienummer: 2025-1